

І. А. Керімов

Гірайбай Амді

ГІРАЙБАЙ Амді (справж. – Лятифов Абдулахат; 14. 02. 1901, с. Ені-Сала Феодос. пов. Таврій. губ., нині с. Красноселівка Білогір. р-ну АР Крим – 13. 09. 1930, Москва) – кримськотатарський поет, літературознавець, культурний діяч. Навч. на робітфаці Крим. університету (Сімферополь, 1921; залишив через матеріал. нестатки). Працював у Наркомі зі справ національностей. Організував Товариство студент. молоді (1921). Навч. на філол. факультеті Стамбул. університету (1923– 26), де розпочав роботу над дисертацією з історії Криму. Від 1926 – у Криму: працював в облраді Товариства нового тюрк. алфавіту. Наприкінці 1927 заарешт. за звинуваченням у націоналізмі та шпигунстві, засудж. до розстрілу. 1930 убитий в Бутир. в'язниці (Москва). Реабіліт. 1991. В історію літ-ри увійшов як реформатор кримськотатар. поет. мови (очищав її від арабізмів, персизмів). Перший вірш Г. «Эляк олды йигитлер» («Загинули хлопці») опубл. 1917. Поезії «Йигитке» («Джигіту», 1918), «Анъма шу кунълери» («Не згадуй про ті дні», 1920), «Яш татарларгъа» («Молодим татарам»), «Хош кельдинъиз» («Ласкаво просимо»), «Тувгъан тилим» («Моя рідна мова»; усі – 1921) написані нар. мовою, втілюють ідеї патріотизму. У віршах «Заваллы татар къызы» («Нещасна татарська дівчина»), «Талакъ» («Розлучення»; обидва – 1921) та ін. Г. відроджує нар. традиції, побут крим. татар. Для дітей написав п'єси «Эски татар мектеби» («Стара татарська школа», 1919), «Оксюзлер» («Сироти», 1923). Соц.-політ. подіям кін. 18 ст. у Криму присвяч. поеми «Кечти энди» («Усе в минулому», 1922), «Иджрет» («Еміграція», 1923). Ст. «Къырым эдебиятына бир бакъыш» («Погляд на кримськотатарську літературу»), опубл. у зб. «Къырым шиирлери» («Кримські вірші»; Косьтендже, 1935), – про історію кримськотатар. літ-ри. Посмертно у Румунії вийшла зб. віршів Г. «Яш татарларгъа» («Молодим татарам», 1994), у Сімферополі – поет. зб. «Амди Гирайбай» (1997) та «Санки дюнъя йыкъылды...»

(«Наче світ перевернувся...», 2001).

Рекомендована література

1. Кандимов Ю. У. Халкъ къальбинде яшагъан шаир (Поет живе у серці народу) // Йылдыз (Зірка). 2001. № 2;
2. Керим И. А. Къырымтатар шириетининъ зюмрют таджы (Смарагдова корона кримськотатарської поезії) // Там само. 2003. № 4;
3. Деятели крымскотатарской культуры. (1921–1944 г.): Библиографический словарь / Гл. ред. и сост. Д. П. Урсу. Сф., 1999.

Бібліографічний опис:

Гірайбай Амді / І. А. Керімов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-30205>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).